

LTO Noord Advies
t.a.v. de heer S. Elgersma
Arkelstein 1
8103 PA RAALTE

Modderman Flora & Fauna

Kleine Molenstraat 1A KvK: 02091053
9711 CZ GRONINGEN BTW: NL194570034B01
06-29121507 bank: 1299747 (ING)
modderman.ff@home.nl

Groningen, 26 juli 2010,

betreft: rapportage aanvullend vleermuis- en steenmarteronderzoek berkendijk 4 te Heino

Geachte heer Elgersma,

In deze notitie vindt u de rapportage van het aanvullend flora- en faunaonderzoek aan de Berkendijk 4 te Heino. De locatie was op 3 juni 2010 al onderzocht in het kader van een quickscan flora en fauna. De stallen en schuren waren een mogelijke verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en steenmarter (*Martes foina*). Er werd geadviseerd hiernaar aanvullend onderzoek te doen. Er is daarom nog een bezoek aan de locatie gebracht om het voorkomen van deze soorten te onderzoeken. Hierbij zijn de gebouwen ook van binnen onderzocht.

Tijdstip en omstandigheden onderzoek

Het aanvullend onderzoek is uitgevoerd op de avond van 23 juli 2010. Het bezoek duurde van 20.35 tot 22.35 uur. De weersomstandigheden waren gunstig tot het ging regenen rond 22.30 uur. Toen waren de vleermuizen al actief. Het was bewolkt met een zwakke wind (kracht 1 tot 2) en de temperatuur daalde van 20 naar 15 °C). De zon ging onder om 21.44 uur.

Methode

Eerst zijn de gebouwen van binnen doorzocht op sporen van vleermuizen en steenmarter. Hierbij gaat het vooral om uitwerpselen en prooiresten, waaronder door de grootoorvleermuis afgebeten vlindervleugels. Aansluitend vond er een vleermuisinventarisatie plaats met behulp van de ultrasoon detector (bat detector) Petterson D240x. Er is na zonsondergang op zicht en gehoor gezocht naar uitvliegende, jagende en passerende vleermuizen.

Resultaten

De varkenstallen zijn van binnen niet geschikt voor steenmarter of gewone grootoorvleermuis, omdat het een onrustige omgeving is met een constante sterke luchtstroom. De andere schuren zijn enigszins geschikt, maar doordat deze vaak in gebruik zijn (muziekoefenruimte, feesten, opslag werktuigen en gereedschap), is ook hier de kans op het voorkomen van beide soorten klein. In de onderzochte gebouwen zijn geen sporen van genoemde soorten gevonden.

Tijdens de aansluitende vleermuisinventarisatie met de bat detector jaagden er vanaf 22.00 uur een gewone dwergvleermuis en een laatvlieger over het terrein. De te slopen stalen en schuren zijn ongeschikt voor deze soorten vanwege het ontbreken van spouwmuren en een pannendak. De overstekende dakrand van een van de stallen leek nog enigszins geschikt voor vleermuizen om achter

weg te kruipen. Tijdens de inventarisatie werd deze in het oog gehouden. De waargenomen vleermuizen vlogen hier echter niet uit. Net als bij de quickscan op 3 juni waren ze waarschijnlijk afkomstig uit het woonhuis of andere gebouwen in de omgeving.

Conclusie en advies

De te slopen stallen zijn ongeschikt voor de steenmarter en gewone grootoorvleermuis, de overige schuren zijn enigszins geschikt. In de onderzochte gebouwen zijn echter geen sporen van beide soorten aangetroffen. De waargenomen gewone dwergvleermuis en laatvlieger waren niet uit de te slopen gebouwen afkomstig. Er is geen belemmering om het plan uit te voeren, omdat er geen vaste verblijfplaatsen van de onderzochte diersoorten zijn aangetroffen.

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,

Roel Modderman

Flora- en faunaonderzoek Berkendijk 4 Heino

In opdracht van:

Grondslag
Oevers 16
8331 VC STEENWIJK
Contactpersoon: Petra Franken

Onderzoek en rapportage:

Modderman
Flora & Fauna

Kleine Molenstraat 1^a
9711 CZ GRONINGEN
Contactpersoon: Roel Modderman

Juni 2010

Inhoudsopgave

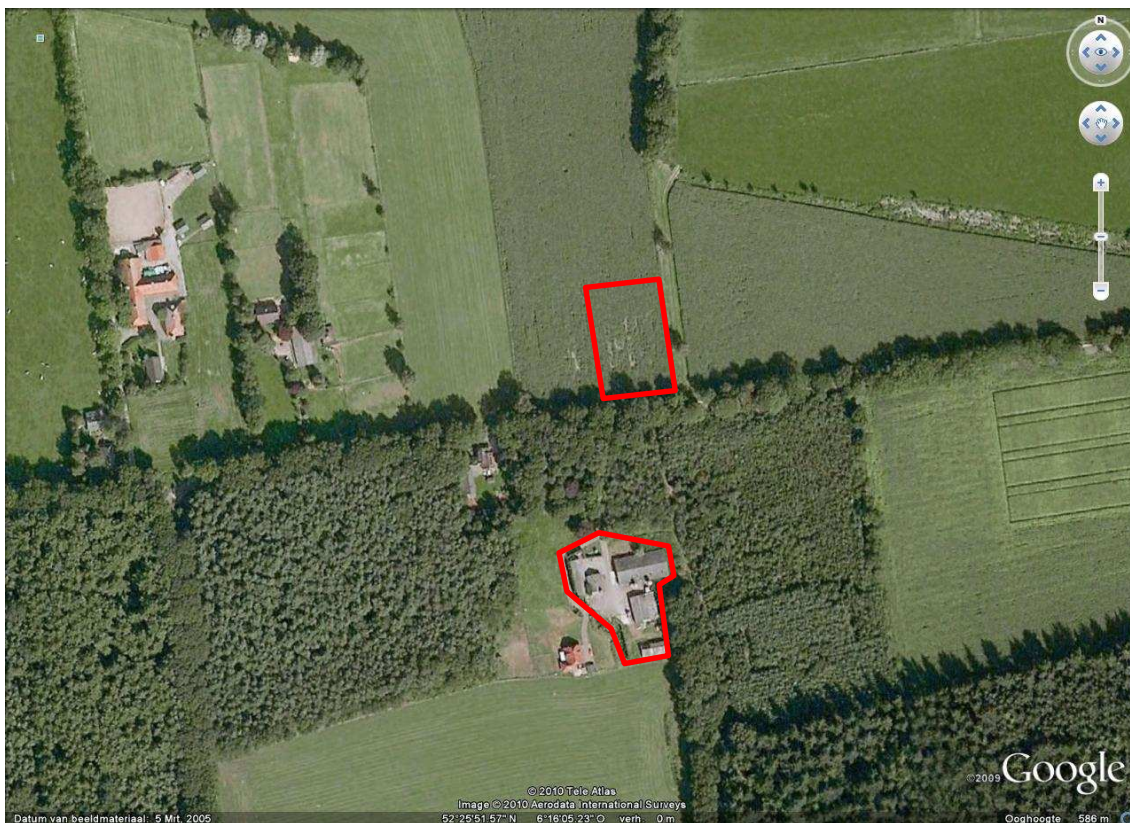
1 Inleiding	3
2 Wettelijk kader	4
2.1 De Flora- en faunawet.....	4
2.2 Rode Lijsten.....	6
2.3 Gebiedsbescherming	6
3 Beschrijving plangebied en plannen	7
4 Methode	8
5 Resultaten.....	9
5.1 Vaatplanten	9
5.2 Zoogdieren	10
5.3 Vogels.....	11
5.4 Amfibieën en reptielen.....	12
5.5 Vissen.....	13
5.6 Dagvlinders.....	13
5.7 Libellen	13
5.8 Overige ongewervelden	13
5.9 Habitat- en Vogelrichtlijngebieden.....	13
5.10 Ecologische hoofdstructuur	14
6 Conclusies.....	15
6.1 Niet-beschermden soorten	15
6.2 Beschermden soorten	15
7 Bronnen	16

1 Inleiding

Grondslag BV te Steenwijk heeft Modderman Flora en Fauna opdracht gegeven om een quickscan in het kader van de Flora- en faunawet uit te voeren op twee locaties aan weerszijden van de Berkendijk, oostelijk van Heino. Het eerste plangebied, Berkendijk 4, bestaat uit een boerenbedrijf ten zuiden van de Berkendijk. Hier zullen de schuren worden gesloopt. In het kader van de Rood voor Rood Regeling vindt vervolgens woningbouw plaats in het tweede plangebied ten noorden van de Berkendijk. Dit perceel is momenteel in agrarisch gebruik. De planologische procedure vereist een onderzoek naar de natuurwaarden. In het kader van de Flora- en faunawet is het noodzakelijk te onderzoeken welke beschermde soorten flora en fauna er voorkomen en of er schade aan deze soorten zal worden toegebracht. Ook wordt onderzocht of er beschermde natuurgebieden in de omgeving van de plangebieden liggen en of die negatieve effecten van de ingreep ondervinden. De locatie van de plangebieden wordt aangegeven in figuur 1.

Voor de quickscan is het terrein op 3 juni 2010 bezocht en zijn er bestaande gegevens verzameld. De resultaten en conclusies hiervan worden in dit rapport besproken.

Figuur 1. Luchtfoto van de Berkendijk met rood omljnd de plangebieden (bron: Google Earth).

2 Wettelijk kader

2.1 De Flora- en faunawet

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is bepaald dat een ieder voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede voor hun directe leefomgeving. Dit houdt in dat iedereen, die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna heeft, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Dit is de zogenoemde zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet), die voor alle planten- en diersoorten geldt.

Verbodsbeperingen

De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbeperingen ten aanzien van beschermde soorten. De verbodsbeperingen die samenhangen met ruimtelijke projecten, plannen en ingrepen zijn opgenomen in artikel 8 (betreffende planten op hun groeiplaats) en 9 tot en met 12 (betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving): zie onderstaand kader.

Algemene verbodsbeperingen betreffende beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12

Artikel 8 Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9 Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10 Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11 Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12 Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Beschermde soorten

Bij algemene maatregel van bestuur heeft de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een aantal inheemse **plantensoorten** als beschermd aangewezen. Dit zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of daartoe gevaar lopen. Ook zijn soorten aangewezen, die niet noodzakelijkerwijs in

hun voortbestaan worden bedreigd of daartoe gevaar lopen, maar ter bescherming waarvan maatregelen noodzakelijk zijn ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende **diersoorten** zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- a. alle van nature in Nederland voorkomende soorten **zoogdieren**, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis. De verboden genoemd in artikel 9 tot en met 11 van de Flora- en faunawet gelden niet voor de mol in zijn gehele leefomgeving en niet voor de huisspitsmuis, bosmuis en veldmuis, indien zij voorkomen in of op gebouwen of erven;
- b. alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten **vogels** met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- c. alle van nature in Nederland voorkomende soorten **amfibieën en reptielen**;
- d. alle van nature in Nederland voorkomende soorten **vissen**, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.

Voorts kunnen diersoorten, die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of daartoe het gevaar lopen, bij algemene maatregel van bestuur als beschermd worden aangewezen. Dit betreft met name een aantal insectensoorten, waaronder enkele soorten dagvlinders en libellen. De lijst van beschermde planten- en diersoorten is te raadplegen op de website van het ministerie van LNV (www.minlnv.nl). De soorten zijn ingedeeld in tabellen met oplopende beschermingsniveaus, met diverse mogelijkheden tot vrijstelling of ontheffing van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

Tabel 1. De tabellen met oplopende beschermingsniveaus, zoals vastgesteld in de AmvB artikel 75

Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3
Voor soorten in tabel 1 geldt een vrijstelling van de artikelen 8 t/m 12, indien ze worden verstoord of bedreigd door ruimtelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld woningbouw of natuurontwikkeling.	Er geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen voor soorten die genoemd worden in tabel 2 en voor vogels, mits er gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode . Is er geen gedragscode, dan moet er ontheffing worden aangevraagd. De aanvraag wordt getoetst aan het criterium: de activiteit doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort ('lichte toets'). Voor alle vogelsoorten wordt getoetst aan de onder tabel 3 genoemde criteria ('uitgebreide toets').	Voor soorten in tabel 3 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling. Er is een ontheffing mogelijk voor de artikelen 8, 9, 11 en 12. De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan de volgende criteria: er is sprake van een bij wet genoemd belang én er is geen alternatief én de activiteit doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort ('uitgebreide toets').

Ontheffing en vrijstellingen

De Flora- en faunawet biedt in artikel 75 de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen voor overtreding van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 18. Ontheffingen worden uitsluitend verleend door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV), als aan bepaalde voorwaarden van zorgvuldigheid is voldaan. Zo mag door de overtreding van het verbod geen gevaar bestaan voor de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort in het

betrokken gebied. In een Algemene Maatregel van Bestuur is bepaald onder welke voorwaarden vrijstellingen gelden of ontheffingen worden verleend (AmvB artikel 75, het *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*). Hiervoor zijn de beschermde planten- en diersoorten ondergebracht in drie tabellen met verschillende beschermingsniveaus (zie tabel 1). Tabel 1 noemt de algemene soorten, waarvoor een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. In tabel 3 vallen alle soorten die genoemd worden in Bijlage 1 bij de AMvB (schaarse en zeldzame soorten in Nederland) of in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (soorten van communautair belang die strikte bescherming behoeven). Tabel 2 bestaat uit de overige beschermde soorten. Hiervoor is een vrijstelling geregeld, mits er volgens een goedgekeurde gedragscode gewerkt wordt. Alle inheemse vogelsoorten vallen onder tabel 3, hoewel er voor deze soortgroep een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen, als deze plaatsvinden volgens een gedragscode.

2.2 Rode Lijsten

Naast beschermde soorten moet aandacht worden gegeven aan het voorkomen van rode lijstsoorten. De Minister van LNV heeft Rode Lijsten vastgesteld van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende planten- of diersoorten die in ons land van nature voorkomen. Soorten van de Rode Lijst met de aanduiding 'bedreigd' of 'ernstig bedreigd' worden door de Minister van LNV meegewogen in een eventuele ontheffingsbeschikking. Strikt genomen hebben deze soorten geen beschermde status in de Flora- en faunawet.

2.3 Gebiedsbescherming

Het Europese netwerk Natura 2000 bestaat uit natuurgebieden, die beschermd worden in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De Vogelrichtlijn beschermt natuurgebieden, die van belang zijn voor vogelsoorten uit bijlage I van deze richtlijn en voor trekvogels op de Nederlandse Rode Lijst. De Habitatrichtlijn beschermt natuurgebieden, die van belang zijn voor habitattypen uit bijlage I en voor planten- en diersoorten uit bijlage II van deze richtlijn. In Nederland zijn 162 Natura 2000-gebieden. Enkele van deze gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen, in de loop van 2010 worden de definitieve aanwijzingsbesluiten van de overige gebieden verwacht.

Samen met de Beschermde Natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten vallen de Natura 2000-gebieden onder de Natuurbeschermingswet 1998. Bij projecten in de ruimtelijke ordening mogen deze gebieden geen negatieve effecten ondervinden. Ook uitvoering van plannen buiten deze gebieden mag geen negatieve invloeden (externe effecten) hebben. Als er negatieve effecten zijn, is de activiteit of ingreep vergunningplichtig en mag alleen plaatsvinden als het gaat om dwingende redenen van zwaarwegend maatschappelijk belang. In dat geval moet worden aangetoond dat er geen redelijk alternatief bestaat en dat alle schade wordt gecompenseerd.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een landelijk netwerk van beschermde gebieden. Dit bestaat uit bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden, robuuste verbindingen, landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheersgebieden) en grote wateren. De EHS wordt door de provincies uitgewerkt tot de Provinciale Ecologische hoofdstructuur (PEHS). De gemeenten leggen de bescherming van de EHS met nauwkeurige richtlijnen en maatregelen in hun bestemmingsplannen vast. Het toetsingskader dat bij ruimtelijke ontwikkeling voor bescherming van de EHS wordt gebruikt, komt in grote lijnen overeen met dat van de Natuurbeschermingswet 1998.

3 Beschrijving plangebied en plannen

De plangebieden liggen ten oosten van Heino aan weerszijden van de Berkendijk. Het zuidelijke plangebied van circa 3500 m² ligt aan de Berkendijk 4 en bestaat uit een agrarisch bedrijf met drie varkenstallen en twee houten schuren. Ten zuidwesten daarvan staat een woonhuis. De stallen en schuren zullen over een ruim een jaar worden gesloopt. Het plangebied wordt ten noorden en oosten omgeven door bos. Ten westen en zuiden ligt grasland als een open plek in het bos.

Ten noorden van de Berkendijk zal woningbouw plaatsvinden op een oppervlakte van circa 3500 m². Dit plangebied maakt onderdeel uit van een agrarisch perceel, dat is ingezaaid met gras.

Figuur 2. Eén van de varkensstallen

4 Methode

Er is bij het Natuurloket (www.natuurloket.nl) nagegaan of er bestaande gegevens aanwezig zijn van beschermde flora en fauna in de omgeving van de plangebieden. Het zuidelijke plangebied ligt in kilometerhok 214-493 (een oppervlakte van 1x1 km) en het noordelijke in kilometerhok 214-494. Beide plangebieden liggen in atlasblok 27-27 (een oppervlakte van 5x5 km). Het Natuurloket geeft op de website informatie over de flora en fauna in het kilometerhok, waarin het plangebied ligt. Daarbij worden het aantal beschermde soorten en rode lijstsoorten en tevens de volledigheid en het detailniveau van de gegevens vermeld. Beschikbare gegevens kunnen vervolgens worden aangevraagd.

Voor het betreffende kilometerhok zijn van de relevante soortgroepen alleen de dagvlinders in km-hok 214-493 redelijk onderzocht. Er zijn geen beschermde soorten gevonden. De overige soortgroepen zijn matig, slecht of niet onderzocht. Deze gegevens zijn dan ook niet bruikbaar. Er zijn geen gegevens van het Natuurloket aangevraagd.

Er vond op 3 juni 2010 een veldbezoek plaats van 21.00 tot 23.00 uur. Het weer was droog en zonnig, met een zwakke tot matige wind (kracht 2-3) en een temperatuur van ongeveer 19 °C. Tijdens het bezoek is een beeld gevormd van het terrein en het (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten. Hierbij is er gezocht naar voorkomende soorten flora en fauna of sporen daarvan. Aanwezige plantengroei en diersoorten zijn genoteerd.

Figuur 3. Plangebied noordelijk van de Berkendijk

5 Resultaten

5.1 Vaatplanten

Vaatplanten zijn volgens het Natuurloket **slecht** onderzocht in kilometerhok 214-493 en **matig** in kilometerhok 214-494. Er zijn geen beschermde soorten in de kilometerhokken gevonden, wel een Rode lijstsoort in 214-493.

Tabel 2. Tijdens het veldbezoek waargenomen plantensoorten

soort	Latijnse naam	locatie
witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	erf Berkendijk 4
boerenwormkruid	<i>Tanacetum vulgare</i>	erf Berkendijk 4
klein hoefblad	<i>Tussilago farfara</i>	erf Berkendijk 4
ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>	erf Berkendijk 4
veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>	erf Berkendijk 4
schietwilg	<i>Salix alba</i>	erf Berkendijk 4
fluitenkruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>	erf Berkendijk 4
grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>	erf Berkendijk 4
gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>	erf Berkendijk 4
koninginnenkruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	erf Berkendijk 4
dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>	erf Berkendijk 4
gewone raket	<i>Sisymbrium officinale</i>	erf Berkendijk 4
gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>	erf Berkendijk 4
gewoon herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	erf Berkendijk 4
verwilderde kool	<i>Brassica spec.</i>	erf Berkendijk 4
viooltje (tuinplant)	<i>Viola spec.</i>	erf Berkendijk 4
smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>	erf Berkendijk 4
paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>	erf Berkendijk 4, berm Berkendijk
gewone braam	<i>(Rubus fruticosus)</i>	berm Berkendijk
gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	berm Berkendijk
verwilderde astersoort	<i>Aster spec.</i>	berm Berkendijk
veldbeemdgras	<i>Poa pratensis</i>	weiland noordelijk plangebied
Engels raaigras	<i>Lolium perenne</i>	weiland noordelijk plangebied, berm Berkendijk

Tijdens het veldbezoek kon een goed beeld worden gevormd van de vegetatie. De gevonden soorten worden vermeld in tabel 2. In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde of schaarse, kwetsbare soorten gevonden. Die zijn ook niet te verwachten in de plangebieden. In het plangebied aan de Berkendijk 4 groeien algemene boom- en struiksoorten als gewone vlier en schietwilg. Een groot deel van het terrein is bestraat, een ander deel wordt regelmatig betreden en bereiden door auto's en machines. Ook liggen er bulten zand die recentelijk zijn begroeid. Er staan algemene plantensoorten van voedselrijke, humeuze zandgrond als koninginnenkruid, grote brandnetel en dagkoekoeksbloem. In het zuidelijke

plangebied is recentelijk gras ingezaaid. Alleen de algemene grassoorten Engels raaigras en veldbeemdgras zijn waargenomen. In de berm van de Berkendijk groeien enkele soorten van merendeels droge, voedselrijke omstandigheden.

Omdat er geen beschermde vaatplanten aanwezig zijn, vormt deze soortgroep geen belemmering voor de bouwplannen.

5.2 Zoogdieren

Zoogdieren zijn volgens het Natuurloket **slecht** onderzocht in kilometerhok 214-493 en **matig** in kilometerhok 214-494. Er zijn twee beschermde soorten van tabel 1 en drie van tabel 2 of 3 gevonden in kilometerhok 214-493. Hiervan staan er twee op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Er zijn twee beschermde soorten van tabel 2 of 3 in kilometerhok 214-494 gevonden. Hiervan staat één soort op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De Habitatrichtlijnsoorten kunnen vleermuizen zijn.

Niet-vliegende zoogdieren

In het noordelijke plangebied kunnen de volgens tabel 1 beschermde gewone of tweekleurige bosspitsmuis (*Sorex araneus* of *coronatus*), huisspitsmuis (*Crocidura russula*), veldmuis (*Microtus arvalis*) en bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) voorkomen. Ook wezel (*Mustela nivalis*) en bunzing (*Mustela putorius*) zijn mogelijk aanwezig. Deze soorten of sporen hiervan zijn niet aangetroffen en bij een quickscan moeilijk te vinden, maar in een biotoop als dit zijn deze soorten vaak aanwezig. De veldmuis leeft meestal in of nabij weilanden of akkers, de andere zes soorten leven meer tussen hogere vegetatie en/of bebouwing. In het zuidelijke plangebied zal de veldmuis voorkomen.

Voor huisspitsmuis, veldmuis en bosmuis gelden de verboden in artikel 9 tot en met 11 van de Flora- en faunawet niet in en rond gebouwen of op erven. Voor alle genoemde soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Eventuele versterking van (verblijfplaatsen van) deze soorten mag dus plaatsvinden.

In de te slopen gebouwen kan mogelijk de steenmarter voorkomen. Hoewel er geen sporen zijn gevonden op de onderzochte plaatsen, kan deze soort van tabel 2 toch zijn verblijfplaats kiezen in de schuren en stallen. Voor de sloop zal naar de steenmarter aanvullend onderzoek moeten worden gedaan, te combineren met aanvullend vleermuisonderzoek (zie aldaar).

Vleermuizen

De Atlas van Nederlandse Vleermuizen vermeldt in het omliggende atlasblok 27-27 (5x5 km) het voorkomen van drie soorten: baardvleermuis (*Myotis mystacinus*), rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis. Het gaat hier om waarnemingen van jagende of passerende exemplaren met behulp van een batdetector, behalve van de gewone grootoorvleermuis. Die is in het atlasblok gezien, gevangen of gevonden.

Tijdens het veldbezoek zijn in het halve uur na zonsondergang (22.00 tot 22.30 uur) zeven overvliegende rosse vleermuizen waargenomen. Deze soort bewoont holle bomen en heeft zijn verblijfplaats niet in het plangebied. Vanaf 22.30 uur jaagde er af en toe een laatvlieger in het plangebied aan de Berkendijk 4. Om 22.35 uur passeerde daar een gewone grootoorvleermuis. Om 22.40 en 22.55 uur jaagde kort een gewone dwergvleermuis langs de schuren. De laatvlieger en gewone dwergvleermuis kunnen verblijven in het woonhuis, dat niet wordt

gesloopt, maar mogelijk verblijven ze in andere gebouwen in de omgeving. Het is niet waarschijnlijk dat beide soorten in de te slopen schuren hun verblijfplaats hebben, omdat daar de combinatie van geschikte wegkruipmogelijkheden en een stabiele omgeving zonder tocht ontbreekt. De gewone grootoorvleermuis kan wel in de te slopen schuren zijn verblijfplaats hebben, omdat deze soort vaak vrijhangend, bij voorbeeld aan de nokbalk, wordt aangetroffen. Voor de sloop moet hier aanvullend onderzoek naar worden verricht.

Tabel 3. tijdens het veldbezoek waargenomen vleermuizen

soort	Latijnse naam	aantal, gedrag	locatie
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	7 overvliegend	hoog boven de plangebieden
laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	1 jagend	langs schuren, boven grasland
gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>	1 passerend	tussen de schuren
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	1 jagend	langs de schuren

5.3 Vogels

Broedvogels zijn volgens het Natuurloket niet onderzocht in de kilometerhokken 214-493 en 214-494. Watervogels (bijvoorbeeld steltlopers, eenden, ganzen en zwanen) zijn ook niet onderzocht.

Tabel 4. Tijdens het veldbezoek waargenomen vogels

Soort	Latijnse naam	gedrag	locatie
merel	<i>Turdus merula</i>	broedvogel	erf Berkendijk 4, bosrand
zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	broedvogel	erf Berkendijk 4, bosrand
roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	broedvogel	bosrand
vink	<i>Fringilla coelebs</i>	broedvogel	bosrand
tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	broedvogel	bosrand
fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	broedvogel	bosrand
staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>	broedvogel	bosrand
spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	broedvogel	erf Berkendijk 4
zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	broedvogel	bosrand
witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	broedvogel	erf Berkendijk 4
grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	broedvogel	erf Berkendijk 4
boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	broedvogel	boomsingel 150 m ten noorden Berkendijk

In het plangebied aan de Berkendijk zijn enkele algemene vogelsoorten aangetroffen, zoals merel, vink, staartmees en witte kwikstaart. De laatste soort kan in of op de gebouwen broeden. Ook is de gevoelige Rode lijstsoort grauwe vliegenvanger waargenomen. Ook deze soort kan in of op de gebouwen broeden. De boerenzwaluw en huismus, die ook in gebouwen broeden, zijn in de schuren niet waargenomen.

Nabij het noordelijke plangebied was de boomvalk aanwezig in de ten noorden gelegen boomsingel. Deze soort staat als kwetsbaar op de Rode lijst en broedt op oude kraaien- of roofvogelnesten. De boomsingel blijft gehandhaafd en ligt op geruime afstand van de toekomstige woningen. Bovendien kan de boomvalk elk jaar een ander nest kiezen.

Bij de uitvoering van de plannen kunnen broedvogels en hun nesten verstoord worden. Volgens de Flora- en faunawet is verstoring van broedende vogels en hun nesten niet toegestaan. Ontheffing is niet mogelijk bij afwezigheid van groot maatschappelijk belang. Daarom mogen de werkzaamheden niet in het broedseizoen (maart tot en met juli) starten. Als de werkzaamheden voor het broedseizoen aanvangen, kunnen ze in het broedseizoen doorgaan, mits de verstoringszone niet wordt uitgebreid.

De plangebieden vervullen in de winter voor vogels de functie van rust – en foerageergebied. Deze foerageermogelijkheid is ter plaatse niet zo belangrijk: er worden alleen algemene soorten verwacht. Bovendien is rust- en foerageergebied in de directe omgeving in ruime mate aanwezig. Voor watervogels als ganzen en zwanen is het gebied te besloten.

5.4 Amfibieën en reptielen

Amfibieën en reptielen zijn volgens het Natuurloket niet onderzocht in kilometerhok 214-493. Amfibieën zijn slecht onderzocht in kilometerhok 214-494, reptielen matig. Er is één amfibieënsoort van tabel 1 en één reptielensoort van tabel 2 of 3 gevonden. Dit reptiel staat volgens het Natuurloket op de Rode lijst.

Er is in beide plangebieden geen oppervlaktewater aanwezig, waarin amfibieën zich kunnen voortplanten. De te slopen gebouwen en aangrenzende vegetatie kan de functie hebben van overwinteringsverblijf voor gewone pad, kleine watersalamander en bruine kikker. Alleen de kleine watersalamander wordt door de website van RAVON in het omliggende atlasblok 27-27 vermeld, maar de beide andere soorten komen er ongetwijfeld ook voor. Alle genoemde soorten staan in tabel 1, waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling geldt.

De meeste reptielensoorten komen in de plangebieden niet voor, omdat de daarvoor geschikte biotopen (zoals heide, open bos en rustig oppervlaktewater) ontbreken. Bovenal ontbreekt de rust in het perceel aan de Berkendijk 4 en de rust en dekking in het noordelijke plangebied. Wel kan in het omliggende bos de hazelworm voorkomen (tabel 3). Deze soort wordt door de website van RAVON vermeld in het atlasblok 27-27. De hazelworm staat niet meer op de recent herziene Rode lijst, vanwege een matige toename in de afgelopen twee decennia. Wel is het een streng beschermde soort van bijlage 1 van de AmvB artikel 75.

De plangebieden zelf vormen geen voorkeursleefgebied voor de hazelworm. Hij kan dichtbij de plangebieden voorkomen in de bosrand en de wegbermen. De te slopen gebouwen en het te bebouwen perceel vormen echter geen verblijfplaats. Om de soort te ontzien in de voortplantingstijd en de overwinteringsperiode mag de sloop van de schuren niet in die periodes aanvangen, omdat deze direct aan de bosrand grenzen. De voortplantingsperiode valt samen met het vogelbroedseizoen (maart-juli) en de overwinteringsperiode duurt van half oktober tot in maart. Hiermee is de aangewezen periode om de sloop aan te vangen augustus tot half oktober. Daarmee worden ook overwinterende amfibieën gespaard.

De wegberm noordelijk van de Berkendijk is als leefgebied voor de hazelworm weinig geschikt, omdat er te weinig dekking is. Hier geldt de beperking van half oktober tot in maart niet (wel het vogelbroedseizoen vanwege mogelijk te verstoren nesten in de bomen langs de Berkendijk).

5.5 Vissen

Vissen zijn volgens het Natuurloket niet onderzocht in de kilometerhok 214-493 en 214-494. Er is in beide plangebieden geen oppervlaktewater voor vissen aanwezig.

5.6 Dagvlinders

Dagvlinders zijn volgens het Natuurloket redelijk onderzocht in kilometerhok 214-493 en matig onderzocht in kilometerhok 214-494. Er zijn geen beschermde soorten of Rode lijstsoorten gevonden.

De plangebieden vormen geen biotopen die van belang kunnen zijn voor beschermde of bedreigde soorten dagvlinders. Doordat de plangebieden in agrarisch gebruik zijn, zijn hier alleen algemene, minder kritische vlindersoorten te verwachten, zoals klein koolwitje (*Pieris rapae*) en dagpauwoog (*Inachis io*). De laatste soort kan ook in de schuren overwinteren. Door de afwezigheid van beschermde soorten vormen dagvlinders geen belemmering voor de plannen.

5.7 Libellen

Libellen zijn volgens het Natuurloket niet onderzocht in kilometerhok 214-493, matig in kilometerhok 214-494. Er zijn geen beschermde soorten of Rode lijstsoorten gevonden.

Er is in beide plangebieden geen oppervlaktewater aanwezig, waarin libellen zich kunnen voortplanten. Langs de bosrand en bomenrij kan bij voorbeeld de paardenbijter (*Aeshna mixta*) jagen. Deze functie gaat niet verloren.

5.8 Overige ongewervelden

Overige ongewervelden zijn volgens het Natuurloket niet onderzocht in de kilometerhokken 214-493 en 214-494.

Er zijn geen beschermde soorten te verwachten. De beschermde kevers en mieren leven in andere biotopen, waaronder groot open water en (oud) bos.

5.9 Habitat- en Vogelrichtlijngebieden

Het plangebied grenst niet aan beschermde natuurgebieden, die vallen onder de Natuurbeschermingwet 1998. Natura 2000-gebieden (in het kader van de Habitat- en Vogelrichtlijn), Beschermde Natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten liggen op grote afstand. De Lemelerberg, gelegen op 7 km ten noordoosten van het plangebied, is het dichtstbijzijnde Natuurbeschermingswetgebied. Op deze afstand zijn van dit project geen externe effecten merkbaar.

5.10 Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied aan de Berkendijk 4 wordt omgeven door de provinciale Ecologische hoofdstructuur (EHS). Het bos is namelijk onderdeel van de EHS, het erf met de te slopen gebouwen zelf is geen onderdeel van de EHS. Het plangebied ten noorden van de Berkendijk is geen onderdeel van de EHS, maar grenst er aan de zuidkant aan.

De uitvoer van de plannen leidt tot meer kansen voor de natuur in het plangebied aan de Berkendijk 4. De rust en dekking voor de in de omgeving levende bossoorten zal toenemen. De in het plangebied waargenomen gewone grootoorvleermuis (Habitatrichtlijn bijlage IV) en grauwe vliegenvanger (Rode lijst: gevoelig) vinden hun verblijfplaatsen ook in ouder wordend bos en jagen langs de bosranden of in meer open bosgedeelten. De mogelijk in het bos voorkomende hazelworm krijgt meer ruimte na uitvoer van de plannen. De toekomstige bebouwing ten noorden van de Berkendijk is in tegenstelling tot de huidige bebouwing geen onderbreking van de EHS.

Tijdens de sloop- en bouwfase moeten wel de in dit rapport genoemde beperkingen in acht worden genomen.

6 Conclusies

6.1 Niet-beschermden soorten

In de soortgroepen vaatplanten, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden zijn er geen beschermde soorten in het plangebied aanwezig.

6.2 Beschermde soorten

Beperkingen sloop en bouw

Alle vogelsoorten zijn beschermd. Broedende vogels mogen niet verstoord worden. Er zijn soorten in en rond de plangebieden aangetroffen, die in bomen, struikgewas of gebouwen broeden.

Daarom mogen de werkzaamheden niet in het broedseizoen (maart tot en met juli) starten. Als ze voor het broedseizoen aanvangen, kunnen ze in het broedseizoen doorgaan, mits de verstoringszone niet wordt uitgebreid.

Voor de schuren en stallen geldt een beperking voor de aanvang van de sloop in de periode half oktober tot maart in verband met mogelijk in de bosrand overwinterende hazelwormen. Hiermee wordt de aangewezen periode voor sloop: augustus tot half oktober.

Vrijstelling en nader onderzoek

Voor enkele algemene beschermde zoogdier- en amfibieënsoorten geldt een vrijstelling. Aanvullend onderzoek is nodig voor vleermuizen en steenmarter.

7 Bronnen

www.minlnv.nl voor informatie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over speciale beschermingszones en beschermde soorten;

www.natuurloket.nl voor informatie van het Natuurloket over in de omgeving voorkomende flora en fauna;

www.ravon.nl voor (verspreidings)informatie over amfibieën, reptielen en vissen.

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx> voor informatie over beschermde gebieden;

Bijlsma, R.G., F. Hustings en C.J. Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij, Haarlem en KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Hustings, F., J.W. Vergeer en P. Eekelder 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000, verspreiding, aantallen, verandering. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.